

ZAMEK KRÓLEWSKI
W WARSZAWIE - MUZEUM
REZYDENCJA KRÓLÓW I RZECZYPOSPOLITEJ

Dziedzictwo kultury narodowej w konserwacji

Dziedzictwo kultury narodowej w konserwacji

Galeria Wystaw Czasowych – II piętro

4 maja – 14 czerwca 2009 r.

Ekspozycja była prezentacją dorobku działającej od 30 lat warszawskiej Pracowni Konserwacji Dzieł Sztuki Małgorzaty i Wiesława Faberów, specjalizujących się w ratowaniu ruchomych obiektów zabytkowych.

Na wystawie przedstawiono odrestaurowane rękopisy, starodruki, grafiki, dokumenty i obrazy. Jedne w oryginale, inne na planszach. Obok obiektów zabytkowych zaprezentowane zostały także urządzenia naukowo-badawcze, wykorzystywane w pracy konserwatorskiej (m.in. tor wizyjny mikroskopii konserwatorskiej, urządzenie do uzupełniania ubytków papierowych, rentgenografia do dzieł sztuki, ekologiczna komora do dezynfekcji i dezynsekcji), zaprojektowane przez autora wystawy.

Wystawa przygotowana została pod kątem edukacyjnym dla młodzieży i kolekcjonerów. W każdą sobotę i niedzielę towarzyszyły jej warsztaty konserwatorskie (m.in. szycie książek, złozenie, mikroskopia konserwatorska) z pokazami dla zwiedzających.

Wystawa była czynna od **10.00** do **18.00** (ostatnie wejście o godz. **17.00**), w **niedziele** – zwiedzanie **bezpłatne** od godz. **11.00** do **18.00**. Bilety – w cenie **4 zł** (normalny) i **3 zł** (ulgowy).

rys. 1. *Dziewczyna z koszem owoców* Tiziano Vecelli (Tycjan) 1488 – 1576
obraz olejny – kopia wykonana w 1920 roku,
zniszczona podczas działań wojennych w 1945 roku.
Deformacja całej powierzchni z licznymi rozdarciami i ubytkami płótna,
zaatakowana koloniami pleśni i grzybów.
Stan przed konserwacją i po niej

A oto, jak o swojej pracy opowiadali autorzy wystawionych dzieł:

„Każdy obiekt wymaga indywidualnego podejścia i odrębnych zabiegów. Wybór określonego sposobu konserwacji jest możliwy często dopiero po przeprowadzeniu specjalistycznych badań, takich jak: mikrobiologiczne, chemiczne, fotograficzne. Badania mają na celu identyfikację użytych materiałów, określenie stopnia degradacji obiektu, techniki wykonania i opracowania właściwej metody. Dobra analiza dokumentu, umiejętne zastosowanie materiałów i właściwa technika, a do tego jeszcze zmysł estetyczny i cierpliwość w jego obróbce, stwarzają szanse na dobre zabezpieczenie każdego obiektu.

Zajmujemy się obiektami trudnymi, niejednokrotnie wyjątkowymi.

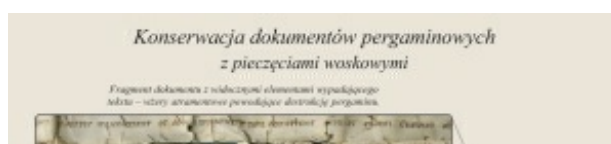
Zakonserwowaliśmy cenne dokumenty, dzieła i pamiątki kultury narodowej, znajdujące się w bibliotekach, archiwach i muzeach, między innymi takie jak:

Inkunabuły:

- *Quadragesimale*, Gritsch Johannes, 1486 r.
- *Sermones dominicales super Evangelia et Epistolas*, Hugo de Prato Florido, 1472 r.
- *Vocabularius ex quo...*, 1500 r.; Saliceto Guilhelmus ..., 1495 r.; Breitenbach Joannes..., 1496 r.
- *Summa Angelica de casibus conscientiae*, Angelus Clvasio, 1491 r.

Rękopisy:

- *Konstytucja 3 maja*, oryginał ustaw sejmowych; ustawa zasadnicza uchwalona na Sejmie Czteroletnim, 1791r.
- *Pieśń Legionów we Włoszech*; Józef Wybicki, 1885 r.
- *Statut Wielkiego Księcia Litewskiego*, 1595 – 1603 r.
- *Statut Łaskiego*, egzemplarz królewski, 1506 r.
- *Wyspy Jana Kochanowskiego*, K.I. Gałczyński, wiersze
- Listy Marii Konopnickiej do matki z lat 1898 – 1918; (98 sztuk)
- Dokumenty podpisane przez króla Augusta III, 1744 r. i 1750 r.
- *Uniwersał Zygmunta III Wazy*, 1598 r.
- Dokumenty podpisane przez króla Zygmunta Augusta, 1563 r.
- Testament Hugona Kołłątaja
- Dokumenty podpisane przez papieża Aleksandra VI, 1492r.

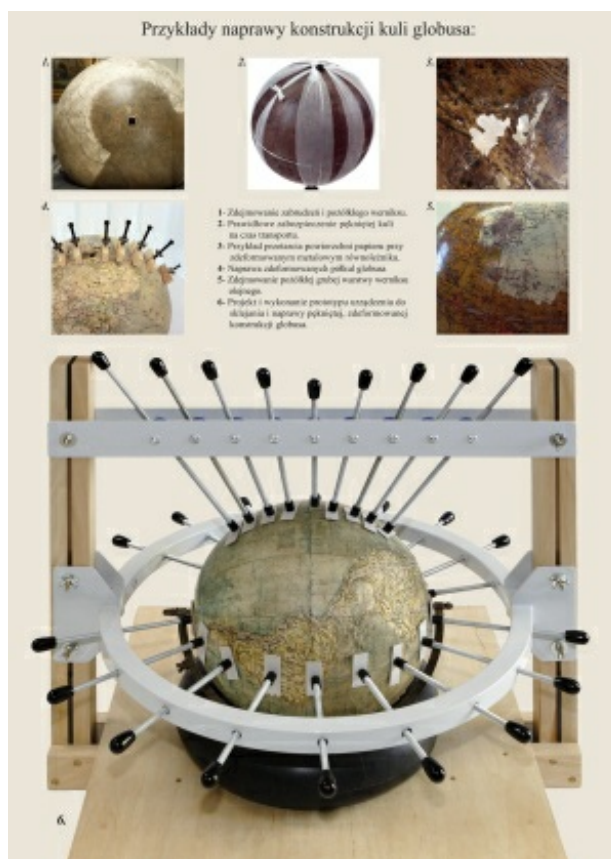
rys.2. Konserwacja dokumentów pergaminowych z pieczęciami woskowymi

Starodruki:

- *Kalendarz Polski i Ruski na Rok Pański 1713 r.*
- *Na pogrzebie Stephana Wielkiego króla polskiego*, H. Powodowski, 1588 r.
- *Niepospolite ruszenie*, J. Dzwonowski, 1621 r.
- *Zbiór konstytucji i uchwał sejmu pod związkiem konfederacji w Warszawie...*, 1791 r.
- *Tractatus V naturalium*, Allerti Argentardi, Morhardi, 1520 r.
- *Praeludia*, Rodolphius, 1580 r.
- *Zbiór konstytucji sejmowych z lat 1637 – 1699*
- *In obitum Stephani I Regis Poloniae oratio*, K. Warszewicki, 1587 r.
- *Głos Jaśnie Wielmożnego Adama Rzewuskiego, posła...*, 1786 r.
- *Geometra polski*, Stanisław Solski, 1683 r.
- *Pomnożenie skarbów obojga narodów*, 1791 r.
- *Kwiaty koron kólewskich nieśmiertelne albo Pamięć Monarchy Zygmunta III króla polskiego...*, 1632 r.
- *Myśli o mądrych uwagach, naganiających niezawodny sposób utrzymania Seymow*, 1764 Dokumenty pergaminowe z pieczęciami:
- *Senatorowie stwierdzają wybór Jana Kazimierza na króla polskiego*, Prymas Maciej Łubieński, 1648 r.
- *Konfederacja warszawska, uchwała podjęta na sejmie konwokacyjnym ...*, 1573 r.
- *Akt Unii Lubelskiej z 1 lipca 1569 r.*
- *Akt elekcji arcyksięcia Maksymiliana*, 1587 r.
- *Dokument Jana Kazimierza*
- *Dokument erekcyjny Związku Pruskiego*, 1440 r.
- *Wielopieczątny dokument pergaminowy z Bitwy pod Grunwaldem*, 1410 r.
- *Mandat króla Władysława IV skierowany do władz miejskich Sokala...*, 1636 r.,

Globusy, atlasy, mapy:

- Najstarsze globusy pochodzące ze zbiorów UJ i Muzeum w Lublinie, oddział W. Pola.
- *Globus Ziemi*, Gerard Mercator, 1541 r.
- *Globus Ziemi*, Willem J. Blaeuw, 1640 r.
- *Globus Ziemi*, Dietrich Reimer, 1879 r.
- *Atlas: Carte de la Pologne...*, 1772 r.
- *Mapa topograficzna Moraw*, 1627 r.
- *Mapa Die Königl. Polnische u. Preussische Hanse...*, 1739 r.
- *Mapa Królestwa Polskiego*, 1912 r.
- *Mapa wyników wyborów do parlamentu Rzeszy Niemieckiej*, 1907 r.

rys.3. Przykłady naprawy konstrukcji kuli globusa

Akwarele:

- Twórczość S. Prauss, 1900 r. (33 szt.)
- *Jeździec*, Juliusz Kossak
- Twórczość Antoniego Uniechowskiego (30 szt.)
- Twórczość Mieczysława Kościelniaka (98 szt.)
- *Pejzaż*, Józef Rapacki, 1903 r.
- *Prace obozowe* W. Siwka, 1950 r.(25 szt.); F. Rejsza (28 szt.)
- *Konie*, Piotr Michałowski
- *Widoki okolic Warszawy*, Zygmunt Vogel

Grafiki:

- *Panorama amfiteatru w Weronie*, F. Masieri, 1744 r.
- *Portret Stanisława Augusta Poniatowskiego*, G. Murray, 1795 r.
- *Portret Tadeusza Rejtana*, wg F. Smuglewicza, 1840 r.
- *Pomnik wzniesiony dla upamiętnienia tragicznego pożaru*, Londyn 1666 r.
- *Cesarz Leopold I i Jan III Sobieski na tle bitwy pod Wiedniem*, XVII w.
- *Orzeł Biały w koronie*, 1919 r.
- *Portret Adama Czartoryskiego*, 1861 r.
- *Brama triumfalna w Gdańsku na cześć Ludwika Marii*, W. Hondius, 1646 r.
- *Karykatury: Gabinet Wincentego Witosa*, Z. Skwirczyński, 1920 r.
- *Widoki Zamku Wilanowskiego* – 49 litografii, W. Kasprzycki, 1833 r.

Fotografie:

- *Odślonięcie pomnika A. Mickiewicza na Krakowskim Przedmieściu*, 1898 r.
- *Rodzina Karczewskich*, Wilno, 1903 r.
- *Karty rejestracyjne Towarzystwa Ochrony Zdrowia*, 1946 r. (256 szt.)
- *Dokumenty dotyczące lekarza SS C.Clauberga* (56 szt.)
- *Album rodziny Mickiewiczów z lat 1855 – 1936 r.*
- *Album ze zdjęciami nr 4 z obozu zagłady* (95 szt.)
- *Ukrzyżowanie Chrystusa wg Albrechta Dürera*

Pastele:

Portrety: D. Dąbrowski, G. Głuchowski, M. Mickiewicz

- Portret gen. De Beaurain, Stanisław Witkiewicz
- Portret Stanisława Gierata, M. Niewiadomska
- *W sali muzycznej*, M. Kościelniak
- Prace Teodora Axentowicza, m.in. Portret kobiety
- Prace Wyspiańskiego
- Prace z kolekcji malarstwa M. Łady-Maciągowej (40 szt.)

oraz wiele obrazów olejnych, rysunków, plakatów, dyplomów, listów, druków

rys.4. Rysunek przedstawiający akt kobiety
Rysunek wykonany kredką na kartonie, wymiary: 63cm x 48cm
Obiekt niekierunkowy, zwinięty w rulon uległ wielokrotnym pęknięciom.

Pracownia prowadzi badania naukowe związane z nowymi metodami konserwacji. Opracowaliśmy nowe metody konserwacji papieru i pergaminu, m. in.: metodę usuwania taśm klejących, rdzy, przebarwień papieru z dokumentów rękopiśmiennych.

Uzupełnienie zniszczonego dokumentu papierowego metodą manualną (papierem i klejstrem) trwa kilka godzin. Uzupełnienie ubytków z zastosowaniem nowej technologii za pomocą maszyny i płynnej masy papierniczej trwa kilka minut. Jest to technologia w 100% odwracalna i nie niszczy dokumentów.

Do prowadzonych prac konserwatorskich niejednokrotnie zostały opracowane i wprowadzone nowe technologie i rozwiązania naukowe. Potrzeba ich zastosowania doprowadziła nas do zaprojektowania innowacji i wykonania urządzeń rozwiązujących wiele problemów w konserwacji.

W roku 1989 roku została otwarta wystawa w Archiwum Głównym Akt Dawnych w Warszawie pod tytułem *Maszyny, przyrządy i narzędzia dla konserwacji i introligatorstwa artystycznego*. Od tego czasu na rynku zawodowym zaczęliśmy pokazywać wiele nowych opracowań technologicznych i konstrukcyjnych sprzętu, przeznaczonego do prac konserwatorskich.

Urządzenia naukowo-badawcze to nazwa firmy autorów wystawy, którzy obok konserwacji zajmują się projektowaniem, opracowywaniem i konstruowaniem nowych urządzeń na potrzeby konserwatorskie. Wiele z nich zostało opatrzonych świadectwami patentowymi.

Zaprojektowaliśmy nowe, udoskonalone urządzenie do uzupełniania ubytków płynną masą papierniczą. Pracowało ono

zaprojektowaliśmy nowe, udoskonalone urządzenie do uzupełniania ubytków pyłną masą papierniczą. Poprawiło ono jakość wykonywanych prac i zwiększyło znacznie ilość konserwowanych obiektów.

Do celów muzealnych wykonaliśmy nowoczesną maszynę, przy pomocy której w sposób kontrolowany można konserwować obiekty wielkoformatowe, takie jak: malarstwo olejne na podłożu papierowym, pastele, akwarele i inne trudne obiekty zabytkowe.

Nasza pracownia, współpracując z partnerami z innych branż, stworzyła m.in. „system mikroskopii konserwatorskiej”, która to umożliwia szybką i pewną ekspertyzę obiektów zabytkowych. Zestaw posiada urządzenie do rejestracji zapisu obrazu fotografii cyfrowej.

W 2007 roku przeprowadziliśmy na naszych urządzeniach badania naukowe na Ukrainie, w kompleksie zabytkowym Sofii Kijowskiej. Wykonane w Kijowie badania umożliwiły podjęcie właściwych decyzji konserwatorskich przez Międzynarodową Komisję Konserwatorską.

W 2008 roku zakończono prace przy projekcie rentgenografii przenośnej – cyfrowej. Urządzenie to pozwoli na bezpieczną pracę w terenie i obniży znacznie koszty oraz poprawi jakość wykonywanych prac konserwatorskich.

rys. 5. Obrazy olejne: "Scena cyrkowa", autor: Stanisław Prauss
"Kobieta w czarnym kapeluszu", autor: Stanisław Prauss

Wystawy:

1985 r. *Dzieło sztuki w konserwacji* – Archiwum Akt Dawnych w Warszawie

1989 r. *Maszyny, przyrządy i narzędzia dla konserwacji i introligatorstwa artystycznego* – Archiwum Akt Dawnych w Warszawie

1995 r. Prace konserwatorskie w wystawie „Zbiory Specjalne” – Biblioteka Główna Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

2001r. *Książka ocalona* – Biblioteka Publiczna m. st. Warszawy, Biblioteka Główna Województwa Mazowieckiego

2002 r. *Dzieło sztuki w konserwacji* – Archiwum Akt Dawnych w Warszawie

2002 r. *Piękno ocalone* – Muzeum Zamek w Łąncucie

2002 r. *Dzieło sztuki w konserwacji* – Muzeum Narodowe we Lwowie

2003 r. Wystawa na Międzynarodowej Konferencji w Dusznikach Zdroju

2007 r. Udział w Międzynarodowym Badaniu Sofii Kijowskiej w Kijowie

2008 r. Wystawa poświęcona konserwacji zbiorów Biblioteki Archidiecezjalnego Wyższego Seminarium Duchownego w Białymstoku

2008 r. Wystawa „Dobra Kultury Braci Kapucynów w konserwacji” w Zakroczymiu

Zamek Królewski w Warszawie - Muzeum. Rezydencja Królów i Rzeczypospolitej
www.zamek-krolewski.pl